

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มุ่งเน้นการพัฒนาคน ให้มีความสามารถในการเรียนรู้ โดยสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและเรียนรู้เป็นกลุ่ม จนคิดเป็นนิสัยเพื่อใฝ่หาความรู้ไปตลอดชีวิต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 ข้อ 4 กล่าวว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” และข้อที่ 6 กล่าวว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึกและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ในมาตรา 8 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง” มาตรา 9 กล่าวว่า “การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและเอกชน ต่างก็สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันกับระบบการบริหารรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพ รวมทั้งองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “โรงเรียน” ตามแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, p. 32) เห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์กรที่ให้บริการ เกี่ยวกับเรื่องของการเรียน การสอน ซึ่งเป้าหมายหลักของโรงเรียนคือการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทอื่น ๆ ในการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ โรงเรียนจะต้อง พิจารณาปรับเปลี่ยนกระบวนการ ระบบต่าง ๆ เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งรวมไปถึงการปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ (ม.ป.ป.) ได้สรุปสภาพปัจจุบันและผลการดำเนินงานพบว่า การบริหารจัดการศึกษามีปัญหาทั้งในด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ ของโรงเรียน หรือสถานศึกษานั้นมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มีได้เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนแต่มาจากส่วนกลาง โดยจัดทำออกมาเป็นกฎระเบียบประกาศคำสั่งและข้อบังคับต่าง ๆ ทำให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องปฏิบัติงานในรูปงานประจำที่ติดอยู่ในกรอบขาดการพัฒนาที่มาจากวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญอีกหลายประการเช่น การมีส่วนร่วมของ ประชาชน ชุมชน ความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชนในการร่วมกันพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ศึกษานำร่องโดยสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สื่อมวลชน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 25 คน ระหว่างวันที่ 15-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ในประเด็น ปัญหาการใช้ความรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนเข้าใจว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครู จึงไม่กล้าให้ความร่วมมือหรือแสดงความคิดเห็น ไม่มีการประสานงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขาดการยอมรับในภูมิรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการใช้ความรู้ร่วมกันกับชุมชนทั้งๆที่มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาก ไม่สามารถจัดกิจกรรมร่วมกันได้เพราะเวลาไม่ตรงกัน ครูห่วงแต่จะสอนไม่ทัน ชุมชนห่วงเรื่องการทำมาหากิน บุคลากรขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ทำงานไม่ปรึกษาหารือ ไม่กำหนดบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วม ความโดดเด่นทางด้านวิชาการลดลง ไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จ การขาดบุคลากรที่เชื่อมโยงกับชุมชน ขาดผู้ที่รวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งขาดการทำนุบำรุงรักษา แต่ในส่วนที่ดีที่เป็นจุดแข็งของชุมชนคือ มีงบประมาณที่องค์กรท้องถิ่นได้รับมาให้พัฒนาและดำเนินงานมากเพียงพอในแต่ละปี บุคลากรในชุมชนมีความรู้เฉพาะทาง มีภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ซึ่งถ้ามีการสร้างความเข้าใจกันมีการประสานงานที่ดีและต่อเนื่อง ร่วมคิดร่วมกันวางแผนหารูปแบบการพัฒนาการใช้องค์ความรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน จะได้รับประโยชน์ หลายอย่าง เช่น การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การรักษาวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เป็นการประหยัดในการใช้ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ให้คุ้มค่า จะมีปราชญ์ชาวบ้านเพิ่มขึ้นในชุมชนอีกหลายสาขา การถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านเหล่านี้จะส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้รับความรู้ที่คงทนและการตอบสนองได้ดีมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้แหล่งเรียนรู้เหล่านี้เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและเดินได้ ดังนั้นจะเห็นว่าถ้าโรงเรียนและชุมชนขาดการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน จะทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นทิศทางเดียวกัน หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชนจะสูญหายไป

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าองค์ประกอบที่บ่งชี้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนยังมีไม่มาก และขึ้นอยู่กับบริบท

ที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ (เอกพล สุมานันท์กุล, 2553, หน้า 166) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วย จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งคิดชายฝั่งทะเล เป็นโรงเรียนที่มีการใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการใช้องค์ความรู้ร่วมกับชุมชน มีบริบทที่คล้ายคลึงกัน ประชากรประกอบอาชีพหลากหลายทั้งด้าน การเกษตร กสิกรรม อุตสาหกรรมขนาดกลาง และอาชีพการบริการ ทั้งเป็นชุมชนที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก และที่น่าสนใจคือมีศิลปวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น มีสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนเปิด จึงทำให้ชุมชนต้องการใช้องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสมโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ศึกษาตั้งอยู่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกใช้วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เกิดขึ้นจากสภาพการณ์จริงจากโรงเรียนที่มีการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนโดยเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีจำนวน 5 แห่งเป็นสนามในการศึกษา ซึ่งมีบริบทส่วนใหญ่คล้ายกับโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ ที่ใช้หลักสูตรเดียวกันและมีระบบการบริหารและการดำเนินการต่าง ๆ คล้ายกัน ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ จะได้องค์ประกอบเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะขยายผล ไปสู่ข้อสรุปทั่วไปด้วยการใช้วิจัยเชิงปริมาณในระยะที่สอง และนำผลการวิเคราะห์ช่วงนี้ไปจัดทำรูปแบบเบื้องต้นเพื่อจัดทำประชากรพิจารณาในระยะที่สาม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันของโรงเรียนกับชุมชนให้สามารถดำเนินการและสามารถใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา องค์ความรู้ของโรงเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับโรงเรียน และวิธีดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ในบริบทจริง
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ในบริบทจริง
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

4. เพื่อสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

คำถามการวิจัย

1. องค์ความรู้ของชุมชน องค์ความรู้ของโรงเรียน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของ ชุมชนกับโรงเรียน และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับ ชุมชนควรเป็นอย่างไร
2. องค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนมีอะไรบ้าง
3. รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับ ชุมชน ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา
 - 1.1 องค์ความรู้ของชุมชน
 - 1.2 องค์ความรู้ของโรงเรียน
 - 1.3 ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับ โรงเรียน
 - 1.4 ลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 เจริญคุณภาพ ประชากรเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี ที่มีการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนและ บุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาจำนวน 22 โรงเรียน

ระยะที่ 2 เจริญปริมาณ ประชากรเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาครสมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 60 โรงเรียน ที่มีการ ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาลักษณะ เดียวกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการใช้องค์ความรู้ร่วมกับชุมชน และมีลักษณะบริบทคล้ายคลึงกัน ประชากรประกอบอาชีพหลากหลายทั้งด้าน การเกษตร อุตสาหกรรมขนาดกลาง และอาชีพ การบริการ ทั้งเป็นชุมชนที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร หัวหน้า

กลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง
ในชุมชน จำนวน 1,200 คน

ระยะที่ 3 เชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี
ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ในโรงเรียนหรือชุมชน เป็นที่ยอมรับในชุมชนและ
เป็นนำชุมชนที่มีความรู้ด้านวิชาการในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 24 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ระยะที่ 1 เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างเป็น โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี และบุคคลในชุมชน
ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา โดยมีเกณฑ์คัดเลือกดังนี้ 1) โรงเรียนที่มีการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับ
ชุมชน 2) เป็นโรงเรียนที่ชุมชนให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนด้วยดีตลอดมา 3) ผู้วิจัย
สามารถขอความร่วมมือในการศึกษาเชิงลึก และจัดสนทนากลุ่มได้ เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้
ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน และต้องเข้าศึกษาในสนามหลายครั้ง โดยศึกษาโรงเรียนที่มีบริบทและ
สภาพแวดล้อมแตกต่างกันจำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่

โรงเรียนที่ 1 มีบริบทและสภาพแวดล้อม โรงเรียนเป็นชุมชนที่มีโรงงานอุตสาหกรรม
ขนาดกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างโรงงาน

โรงเรียนที่ 2 มีบริบทและสภาพแวดล้อม โรงเรียนเป็นชุมชนที่ติดชายทะเล ประชาชน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงและค้าขาย

โรงเรียนที่ 3 มีบริบทและสภาพแวดล้อม โรงเรียนเป็นชุมชนเกษตรกรรม ประชาชน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรและค้าขาย

โรงเรียนที่ 4 มีบริบทและสภาพแวดล้อม โรงเรียนเป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น
ธรรมชาติ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลากหลาย เช่นหาของป่า นำเที่ยวและค้าขายเป็นต้น

โรงเรียนที่ 5 มีบริบทและสภาพแวดล้อม โรงเรียนเป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว
ชายทะเล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการบริการ

โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนละ 14 -
20 คน ดังนี้ ฝ่ายบริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการ
สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

ระยะที่ 2 สุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด
สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน
(Multistage Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างที่มากพอตามเกณฑ์ของโกลด์ (Gold,

1980, p. 163 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 54) ที่กำหนดว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ควรกำหนดเป็น 20 เท่าของจำนวนตัวแปร ซึ่งงานวิจัยนี้ มีจำนวนตัวแปร 20 ตัวแปร จำนวน กลุ่มตัวอย่างควรมี 400 คน แต่เพื่อความมั่นใจในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวคิดที่ว่าจำนวน กลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับจำนวนประชากรมาก ความคลาดเคลื่อนของผลสรุปที่ได้จะมีค่าน้อยลง (สมโภชน์ อเนกสุข, 2553, หน้า 81) ผู้วิจัยจึงขยายจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 819 คน จาก 42 โรงเรียน และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 20 คน ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายบริหาร 1 คน หัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้ 8 คน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 1 คน รวม 10 คน และบุคคลในชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา 10 คน

ระยะที่ 3 เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูผู้ที่เกี่ยวข้อง กับงานชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน เพื่อร่วมปรึกษาหารือรูปแบบความเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

2.3 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 เชิงคุณภาพ ระยะเก็บข้อมูลเดือน มิถุนายนถึง เดือน กันยายน พ.ศ. 2554

ระยะที่ 2 เชิงปริมาณ ระยะเก็บข้อมูลเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ระยะที่ 3 เชิงคุณภาพ ระยะเก็บข้อมูลเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2555

ประโยชน์ที่ได้รับ

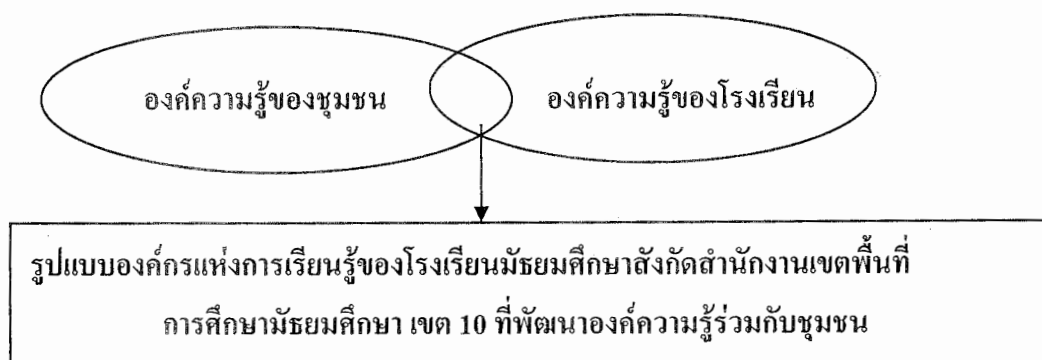
1. ได้ข้อมูลสภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของชุมชน องค์ความรู้ของโรงเรียน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับโรงเรียน และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

2. ได้องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนา องค์ความรู้ร่วมกันกับชุมชน

3. ได้รูปแบบ องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน กับชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบขององค์ความรู้ของชุมชน และ องค์ความรู้ของโรงเรียน ดังนี้

ตัวอย่างองค์ความรู้ของชุมชน	ตัวอย่างองค์ความรู้ของโรงเรียน
อาชีพท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ ปราชญ์ท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน ประเพณี คุณธรรม-จริยธรรม ความรู้จากประสบการณ์ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ความเชื่อ/ ประวัติศาสตร์ (ตำนาน/ เรื่องเล่า/ จารีก) การดำเนินชีวิต ฯลฯ	หลักสูตรท้องถิ่น ความรู้จากทฤษฎี/ หลักการ/ วิชาการ คุณธรรม-จริยธรรม การบริหารจัดการ เชิงระบบ มีกระบวนการเรียนรู้ เรียนรู้จาก เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กฎหมาย/ สังคม/ สิ่งแวดล้อม/กฎระเบียบ ฯลฯ

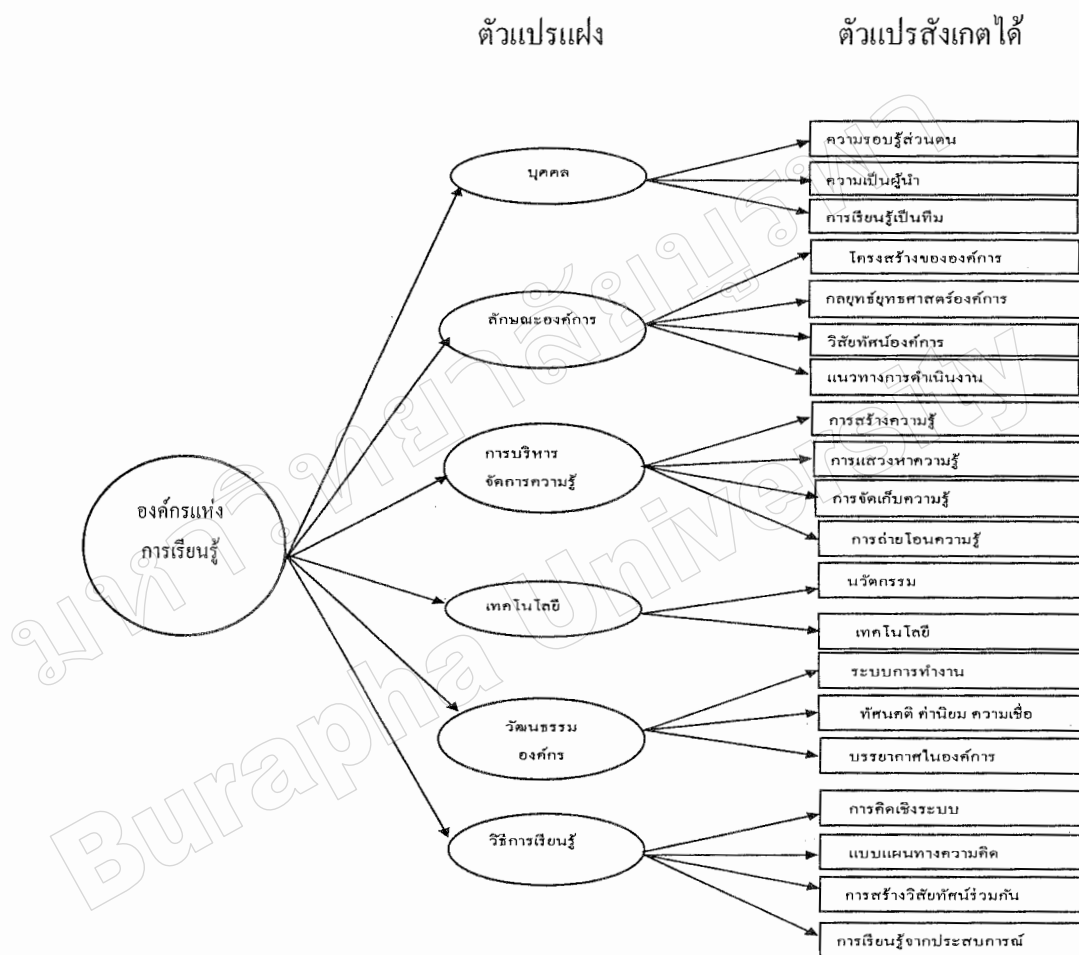
ภาพที่ 1 กรอบองค์ความรู้ของชุมชนและองค์ความรู้ของโรงเรียน

จากการกรอบแนวคิดของเซงเก้ (Senge, 1990) การ์วิน (Garvin, 1993) เกพท์, มาร์ลิก, บูเรน, แวน และสเฟีย (Gephart, Marsick, Buren, Van & Spio, 1996) มาร์ควอร์ท (Marquardt, 1996) เพดเลอร์, บรูกอยเน และบอยเดลล์ (Pedler, Burgoyne & Boydell, 1997) ไคเซอร์ (Kaiser, 2000) เกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรมีประเด็นที่สำคัญที่เป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบด้านบุคคล (People) ประกอบด้วย ความรอบรู้ส่วนตน ความเป็นผู้นำ และ การเรียนรู้เป็นทีม
2. องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้านลักษณะองค์กร (Organization) ประกอบด้วย โครงสร้างขององค์กร กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ขององค์กร วิสัยทัศน์องค์กร และแนวทางการดำเนินงาน
3. องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบด้านบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประกอบด้วย การสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายโอนความรู้
4. องค์ประกอบที่ 4 องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี (Technology) ประกอบด้วย นวัตกรรมและเทคโนโลยี

5. องค์ประกอบที่ 5 องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) ประกอบด้วย ระบบการทำงาน ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบรรยากาศในองค์กร

6. องค์ประกอบที่ 6 องค์ประกอบด้านวิธีการเรียนรู้ (Learning) ประกอบด้วย การคิดเชิงระบบ แบบแผนทางความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการเรียนรู้จากประสบการณ์

ภาพที่ 2 องค์ประกอบเบื้องต้นขององค์การแห่งการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานที่มีกระบวนการที่มุ่งเน้น กระตุ้น เร่งเร้า และจูงใจ ให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มและขยายศักยภาพของตนเองและขององค์กร ในการปฏิบัติการกิจต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยรูปแบบของการทำงานเป็นทีม

และการเรียนรู้ร่วมกันตลอดจนมีความคิดความเข้าใจเชิงระบบ ที่จะประสานกันเพื่อให้เกิดเป็น ความสามารถ ความได้เปรียบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านบุคคล องค์ประกอบด้านองค์กร องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการความรู้ องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร และองค์ประกอบ ด้านวิธีการเรียนรู้

2. องค์ความรู้ หมายถึง ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการที่อยู่ภายในและภายนอกตัว บุคคลที่สังสมจากประสบการณ์ของตนเองและนำมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเองที่สามารถ นำไปใช้ได้และสามารถสร้างให้เป็นองค์ความรู้ที่บุคคลอื่นค้นคว้าได้

3. ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน

4. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับ เยาวชนต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้เยาวชนสามารถออกไปประกอบ อาชีพและศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ของ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. องค์ความรู้ของโรงเรียน หมายถึง ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการที่มีรูปแบบ และกระบวนการคงที่ หรือมีความซับซ้อน สามารถนำไปใช้ในงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและ สามารถสร้างให้เป็นองค์ความรู้ที่บุคคลอื่นค้นคว้าได้ภายในขอบเขตของสถานศึกษา

6. องค์ความรู้ของชุมชน หมายถึง ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการซึ่งคนในชุมชน ขอมรับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและการพัฒนาของถิ่นชุมชน อันประกอบด้วย วิถีชีวิตของบุคคลในชุมชน อาชีพท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ สิ่งแวดล้อมสถานที่และอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ของโรงเรียนร่วมกับชุมชน หมายถึง ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ซึ่งโรงเรียนและชุมชน ขอมรับร่วมกันและสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในโรงเรียนและชุมชนนั้น

8. การพัฒนาองค์ความรู้ หมายถึง การทำให้องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมและองค์ความรู้ใหม่ มีคุณประโยชน์และประสิทธิภาพในการนำไปใช้ มีรูปแบบ ทิศทาง กระบวนการที่เหมาะสมและ สามารถพัฒนาต่อไปได้

9. รูปแบบ หมายถึง การจำลองภาพหรือแบบจำลองสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นเพื่อแสดง ให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ที่นำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจ ง่ายขึ้น และใช้เป็นแบบหรือแนวทางในการสร้างหรือนำไปใช้กระทำซ้ำ